



# અત્યંજ ઉદ્ધાર.

સ્ત્રી પ્રસિદ્ધ કર્તા-લલ્લુભાઈ ભાણુભાઈ.

મુ. વાંઝ પાટ સચીન જલ્દે-મુરત.

નાહુ જન વાંચો પ્રીતથી પુસ્તક માફ આજ,  
ધર્મ પોતાને દુખમતા બગડે સર્વે કાજ;  
નથી લવેયો કે નથી કવો હું નથી નાટકકાર,  
ભુલચુક હોય તે માફ કરજો માનીશ હું આભાર.

મંગીન બનાવવા ધર્મને કવાલીઓ જોડી છે,  
પુસ્તક ખરીદો ભાવથી કીમત બહુ થોડી છે.

મુ. વત ૧૯૬૭  
માવૃત્તી ૧ સી

સર્વ હક સ્વાધીન.

સને ૧૯૨૧

પત ૧૦૦૦

દિ. મત ૦-૧-૦.

૮૪૦૨

## એ બોલ.

પ્રિય સાંચકો આપ સર્વ ખરું જોડું તેમજ નિતિ  
અનીતિનો ન્યાય કરી જાણો છો પરંતુ હું મારી અદ્ય  
જુદિ પ્રમાણે આ પુસ્તકમાં જે એ બોલ લખવા માગું છું  
તે આપ સર્વ સ્વીકારી લેશો એવી મારી નમ્ર યાચના છે.

લી. આપનો સેવક

વલ્લુભાઈ ભાગ્યાભાઈ.

# ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક ૫૪૦૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ અંત્યજ ઉદ્યોગ

વિષય ૭ : ૧

## પનખારો.

- સહુનું ભણ કરશે કીસ્તાર વાંચો અત્યજનો ઉદ્ધાર  
ગોચ્ય ન્યાય મુજને દેજો વાંચી વિચાર મનમાં કરજો  
એા હિંદ તથા રહેનાર—વાંચો ૧
- ભારી રકમ નથી કાંમ તેની જુજ કીમત રાખી છે એની  
વાત્તવાથી મળશે સાર—વાંચો ૨
- હિંદુ ધર્મીઓ વટલાશે હિંદુ ધર્મ મા તોટા થાશે  
હિંદુ દેશ થશે ભાષ્ટ ખવાર—વાંચો ૩
- હિંદુ ધર્મ હમારો સાચો પુસ્તક માઝ આજે વાંચો  
મુજ વિનતીના કિમાર—વાંચો ૪
- હિંદુ નાવ કુમે છે તમારી. સપસંપીને લેજો કિતારી  
બરો યસ તથા બડાર—વાંચો ૫
- નથી વિદેશી હમો તમારા છેએ પાડોશીઓ પ્યારા  
છે ધમ તથા જાણનાર—વાંચો ૬
- હમો રક બન્ધુ તમારા નથી ગૌ તથા હત્યારા.  
ઠેએ હિંદુ ધમ પાલનાર—વાંચો ૭
- હિંદુ દેશ તથા અભિમાન સહુનું બહુ કરો મગવાન  
મુજ અંતરવા કિચાર—વાંચો ૮
- રાય રંક અને સાહુકારો હું સેવક છું તમારો  
આ પુસ્તક તથા રચનાર વાંચો અત્યજનો ઉદ્ધાર, ૯

# દાર અને તાડી પીનારને સુચના.

અસનથી થેઠ થએલો લીખારી.

( ખુને જીગરકો પીને હું ખસ ગમમે તેરે યાર ) એ રાઠ.

દાર તાડીના પીનારો ખસ માનો હવે યાર

તાડી કરો છો ખ્યારી, અતે નાખશે મારી,

સાની થાએ છે ખ્યારીરે.—ખસ

દાર ધણો દીલગન, છુટી ગયા છો અહુ બાન

દાર કરે હેવાન રે—ખસ

પીઠાના થયા છો ચાટા, મીલકતના મુક્યા વાંટા

ધરખાર છોડીને નાહારે—ખસ

દાર પીધને મતા, ખાડામાં ગાયાં ખાતા

આખરથી હલકા થાતારે—ખસ

એ રૂપીઆ રોજ કમાતા, શરીર પર તુટા નાગા

અર્ધા દેખાતા નાગારે—ખસ

તાડી પીયો મીઠાશે, ડાકણ થધને ખાશે

મને તો એવું બાસં રે—ખસ

દારડીઓ બેભે છે વાંણી, દોલત કરી ધૂગવાણી

પાસે ન રહી પછ કાણીરે—ખસ

મને સોખત મળે નહિ સારી, તાડીને કાધી ખ્યારી

મીલકત ગુમાવી મારીરે—ખસ

હું દાર તે દેશો દેશો, કોઈ ઠાકર મારે ઠસે

હું થમો લીખારી વેસે રે—ખસ

- જાખનાર કહે તે સાચું, દારુથી ન બરશેા અચું  
હું શેઠ થઈ બીખ યાચું રે—અસ ૧૧
- મુજ સગા રહેલી મળતાં, મુજ હાલત જોઈ રહતા  
અચ્યા કીધાં રઝળતારે—અસ ૧૨
- કોઈને કહીએ નવ ચાલ્યો, અસ્તાન થઈને માલ્યો  
દારુએ દારજ વાળ્યોરે—અસ ૧૩
- હાંદુ મુસલમાન બાઈ, આપો અકેદી પાઈ  
કે મુજ પેટની પુજ યાયરે—અસ ૧૪
- અથા તો કરશે ખ્યાલ, દારૂડીઆ દેશે માળ  
પણ રઝળશે તેના આળરે—અસ ૧૫
- રામ રામ રામ, પકુ કોને જઈ ધામ  
કે જેલો પ્રણામરે—અસ ૧૬

## ઢેડ વિદ્યાથીના ઉદગારો મહાત્મા ગાંધીજીએ પકડેલો હાથ.

( ગાંધી ઉપરના )

- પુખલો ઉગારો મુજનેરે કોઈ કાલો મારો હાથ. ૧
- મુજે નથી કાંઈ મારો જાને તમે પીકારો  
મજા થા લાગ્યો નહારેરે—કોઈ ૨
- મહાત્મા ગાંધીજી મારો, ઉપાય ભતાપ્યો સારો  
તે મા રૂઝમે મારોરે—કોઈ ૩

હિંદુ ધર્મ છે મારો સાચો પુસ્તક લખને તમે વાંચો

જેથી મને ખુલાસોરે—કોઇ

હું દેશો દેશ ફરતો મુજ કામને સારી કરતો

ગાંધી તણી દવા દેતોરે—કોઇ

કીત રાખો છો નકામી શું છે હમારી ખામા

જુવે છે અંતર જામીરે—કોઇ

રામ રટણુ કરે દીનરાત સંબાળ સેજે જુગ તાન

અજાણી નથી મુજ વાતરે—કોઇ

મમ ધર્મ હિંદુ ઝહેવાય રાખો શરણુ ઓ બાઇ

હાંદ દેવી થાશે મહાધરે—કોઇ

મુજ અરજ સેજે સ્વીકારી મમ બૂલ વાંચો મુધારી

સેવક તમારો ધારીરે—કોઇ

માટે કંઈ જાણિમાં લેખાતા બંધુઓ આ તમારો સેવક નાનકડું પુસ્તક આપના હાથમાં મૂકી પોતાની બૂલ મુધારી મારી ચાહે છે.

જ્યારે આપણે બાળક હતા ત્યારે તો તામા ફરતા હતા પણ જ્યારથી સમજ આવી ત્યારથી કપડાં પહેરવા માંડ્યા તેવીજ રીતે મારી આખી કામ બાળકના જેવી અણસમજી રહી છીએ તાના ખાંડામાં ડુબી અધમ દશામાં અથડાયા કરે છે હવે અમને કંઈક સમજણ આવવા લાગી છે તો અધમ દશામાં મુક્ત થવાના ઉપાયો બતાવવા જોઈએ, મહાત્મા શ્રી મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીજી પણ અંતરજોના ઉદ્ધાર માટે અચી રહ્યા છે. હમો પણ સર્વ હિંદુ છીએ, તેમજ હમારો ધર્મ પણ હિંદુનોજ છે તેમ હમારી જન્મભૂમિ

પણ હિંદુસ્તાનજ છે. હમો ઉંચ ગણાતા હિંદુઓની પેઠે સધળા આચાર વિચાર વાળી રામનુંજ પૂર્જન કરીએ છીએ. છતાં તમો હમને ધિક્કારો છો અને છંટા રાખો છો (એટલે અડકતાં નથી) એ તો પોતાના ધર્મનું પોતાના હાથેજ ખંડન થાય છે. જ્યારે હમો દેડ મઠી ખ્રિસ્તી ધર્મને સ્વીકારીએ છીએ. ત્યારે હમોને અડકવામાં તમો બાધાઓ આપ ગણાતા નથી એટલે હમારામાંથી ધણાકો હિંદુ ધર્મ તરફ ખ્રિસ્તીએ થઈ ગય છે. એ આવીજ રીતે થાય તો આપણા પવિત્ર ધર્મનો યોગ કાળમાં નાશજ થવાનો માટે ઉંચ કામના હિંદુ બાધાઓને હું ના અરજ કરું છું કે તમો બાધાઓ સ્વધર્મનું રક્ષણ કરી પરધર્મમાં જતાં અત્યંત બંધુઓને કુળગરી તમારી બગલમાં રાખી સાથે રહી તેમની ખામીઓ દૂર કરવાની કોશીશ કરશો તો બગવાન તમારું બલુ કરશે અને અનેક અત્યંતે હિંદુ ધર્મ (સ્વધર્મ) તજતાં અટકશે.

તમો બાધાઓ એવું સમજો છો કે દેડ (અત્યંત) માંસાહારી છે. પણ એવી માંસાહારી તો આશરે દશપંદરેક કોમ છે. વળી તેઓ અમારાથી ચઢતા ગણાય છે. જેથી તેઓનું નામ આપી શકતો નથી આપ તો તે કોમ ક્યા છે તે જાણતા હશેજ.

પ્રિય વાંચકો મારા હાથમાં રજપુત પ્રકાશ નામનું એક પુસ્તક આવ્યું હતું તેમાં એવું લખેલું હતું કે હાલ દેડ કહેવાય છે તે અસલ રજપુત એટલે હિન્દીય હતા. પણ આવી અધમ દસામાં કારણ નીચે મુજબ છે.

પરશુરામે જ્યારે પૃથ્વી નક્ષત્રિય કરવા માંડી ત્યારે તેમાંથી



ત્રાસ પાળી બચવાની આશાએ પોતે નીચ વાળું ના છે એમ બતાવ્યું  
 અને પોતાનો છવ બચાવ્યો. તે વખતથી ઘણી જાતિઓ થઈ. સર્વ  
 પોતાનો પ્રાણ બચવાથી શુદ્ધ શુદ્ધ વંધે વળગી શુદ્ધ શુદ્ધ ન્યાતો  
 બાંધી રહેવા લાગ્યા. અંતુરામાં પુરે કમનસીમે દુકાણ પડ્યો એટલે  
 બીચારાઓને ખાવાનું પણ મળે નહિ. તેમજ વંધે પણ મળે નહિ  
 જેથી પોતાનો નિર્વાહ કરવા માટે જ્યાં ત્યાં નાશવા માંડ્યું તેઓ  
 નાસીને આશુના પહાડ ખાસે કોઈ અરીચળ ગામ હતું ત્યાં આવી  
 રહ્યા. પણ ગામમાં રહેવાને દેરાણ મળ્યું નહિ, કારણ કે બીજા  
 માગવાને બહાને લોકો ધાડ, તુટકાટ વિગેરે અનેક વસ્તુઓ વાસ  
 વસ્તાવવા લાગ્યા હતા જેને લીધે ગામમાં કોઈ પણ વસ્તુનો વ્યયને  
 આશરો મળ્યો નહિ અને સત્તાધિકારીઓએ ગામ બહાર કાઢી મૂક્યા.  
 હવે રાત પડી હતી એટલે જવું ક્યાં જેથી ગામ બહાર જઈ ફર  
 વિશ્રાંતી લીધી અને પછી જાડો કાપીને જમીન સાફસુદ કરી  
 ઝુંપડી બાંધી રહેવા લાગ્યા, અને તેટલી જગ્યામાં વાડો બનાવી  
 દીધો. ત્યારથી દેહવાડો એ નામ આ વળુને લાગુ પડ્યું. બૂખને  
 લીધે માણસો અને દોરો ટપોટપ મરવા લાગ્યા. બીજું કાંઈ ખાવાનું  
 મળે નહિ જેથી અમારે આ બક્ષ લેવાની જરૂર પડી આત્રી અમારી  
 હમારી દુખઃખ સ્થિતિ સાંમળી આપણને કપારી છુટે છે. ત્યારે  
 તે વખતે જેને વીત્યું હશે તેની શી દશા થઈ હશે  
 અમારી અરીબડી કામથી કાંઈ ખૂલ થઈ હોય તો તે આપ  
 સુદ બાઈઓએ સુધારી લેવી જેમજે કારણ કે ભુલ તો બલભલાની  
 યાચ છે. વળી એકલી દેડ કામજ માંસાહારી હોય છે. એવું નથી.  
 તે નીચેના ગીત પરથી સમજાયે.

## ( રાગ-સવૈયા )

અને ઉચ્ચ સતિના હિંદુભાઈઓ, સાંભળો હમારી વિનનિ,  
 વિન કારણે શિક્ષા કરો છો, તમે જુઓ હમારી સ્થિતિ.  
 બાદ કરે ગંગાંસ તણો જો, વાંધરી કોમ કેવાંય જો.  
 ચમાર ઘેરથી લાવે વેચાતું, જોગીઓ પણ ખાતે તે.  
 પાપ પુણ્ય તો સમજે નહિ તે, નહાતું ધોતું ચોમાસે થાય.  
 પાણી ભરે તે કુવે હિંદુને, વળી તેતો ઉંચમાં વપરાય.  
 લાંબો જીવની હાણુ કરે છે. એક દિવસમાં માછી જાત.  
 માછી વાડમાં ગયા હોય તો. શું કહું દુરગંધીની વાત,  
 વ્તરવડે તો પકડી માછલાં, ઘેર લાવીને રાખે એ.  
 તકડી તરવડી મરણુ પામે. મીઠું બરીને રાખે તે.  
 વરસદીને માછી લોકો, વેચે તે સુકાં કહેવાય,  
 જુદાર મોચી દળમ દુળજા, તે સર્વે પુશીથી ખાય,  
 એ સિવાય તો ઘણી વરણોમાં, મચ્છી સુકી વપરાયે છે,  
 કદો બાઈ જીવતું કે મુએલું, કેવું એ કહેવાયે છે.  
 મુદ્દિ ચલાવી વિચાર કરજો, મુજ માટે તો તરદી લાઇ,  
 સાદા અને સરળ અક્ષરથી, કવિતા તો મેં તમને કહી.

માટે મારા માયાળુ અને માનવતા હિંદુભાઈઓ વિચાર કરો  
 કે ઉપર દર્શાવેલી તેમજ ખીજ ઘણીક કોમો હમારા કરતાં પણ નીચ  
 કર્મ કરનાર છે તે અંગે દર્શાવવાનું કાંઈ કારણ નથી કારણ કે  
 અજ્ઞાનતાને લીધે તેઓ મારા રાંક ઉપર દુઃખી થાય તેટલા માટે—

ધર્મ પોતાનો જાય છે રાખો જાલ કરી  
 ગયો વખત નહિ આવશે, બાઈ શરી શરી

તો દેડો રહે તીજ ધર્મમાં, હિંદુઓ પિત્રકારે  
 દેડો જય પરધર્મમાં, તો હિંદુઓ સ્વીકારે છે  
 દેશ આપણો યશે ખાલશા. વળી ધર્મમાં તોડો યશે  
 વિદેશને અભિમાન યશે ધર્મ અમારો મોટો યશે  
 પરધર્મમાં જતા હિંદુઓને, બાધઓ તમે હવે અટકાવો  
 મુજને તમે કાંઈ દોષ ન દેતાં, લાકડો તમે હવે એ દલાવો.

## જાતિબંધુઓને બે બેલ.

( દાસ પરે દયા લાવોરે—એ રાગ. )

સેવક હું છું તમારોરે, જાતિ બાધઓ સેવક હું છું તમારો.  
 હૃદયમાં કંઈક વિચારે એ, જાતિબાધઓ સેવક હું છું તમારો.  
 મારી છે એવી મતિ, દિલમાં ન દુઃખાશે રતિ  
 દુખતું નાવ તારો તારોરે—જાતિ બાધઓ.  
 દયાળુ ને નિર્દોશ છઈએ, પાપ થકી બહુ દુર રહીએ,  
 પશુ એક છે ધારે કુધારોરે—જાતિ.  
 આપણે સહુ હિંદુ છઈએ, રામને હમેશ રડીએ.  
 પશુ ત્રા લાગ્યો નહારો નહારોરે.—જાતિ.  
 આપ્યા કૃષ્ણ વળગ્યો બંધી, તેને જડમૂળથી કાઢો,  
 એ વિચાર છે મારો મારોરે—જાતિ.  
 માથ માતા કહેવાએ, દુષ્ણ હર્ષી થી તેના ધારો,  
 દેવી મુશ્ય તેને ધારો ધારોરે—જાતિ.

ન્યવ્યથ થઈને કરો છો, સારાં સારાં કામો કરો છો,  
 ન થાશે કો ગો દત્યારો દત્યારોરે—જાતિ.  
 બુલચુક હોય તે માફ કરશો, વિનતિ ઉર માંહે ધરશો,  
 માનીશ કપકાર તમારો તમારોરે—જાતિ.  
 કર જોડી કહે છે સદ્ધુ, સર્વેનું હોજી બધું  
 દુષ્કર્મનાં કિશારો કિશારોરે—જાતિ.

## દાઝ તાડી વિષે.

( જોર ગયાં ને વેર ગયાં—એ રાગ )

અરે અધુઓ વિચાર કરીને, કુટેવને દેશો ત્યાગી  
 તાડી અને દાઝ મળીને, દુનીઆ કરી તાખી તાગી  
 હેત રાખી પીઠા માંહે, આલ્યા સહુ દરશન કરવા  
 ગની કનીને આલ્યા સર્વે, પીઠાતી પુજા કરવા.  
 કપીઆ પાંચ ખીસ્સામાં આવ્યા, જુઓ ભાષના સપાટા  
 જાણે ડોશાને લગન આવ્યા એમ ધારી પીઠે જતા  
 ફરતમજી શેઠ સારી જોઈને, તાડી આપો ગ્યાલન એક  
 ખીજી વળી બરી રખજો, આશરે ગ્યાલન તો ત્રણેક  
 બેરી બચ્યાં સહ મળીને, તાડી સર્વે પીધ ગયાં  
 વધ્યા પૈસાનો દાઝ પીને, મરવે ત્યાંથી વિદાય થયાં  
 હવે યે તો ન રહી પાસે, નિસો ઉતરતાં ભૂખ લાગી  
 અનાજ શેનું લાવે માટે. તાડી કે સહુકે ત્યાગી

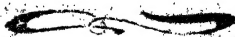
જોની રીતે સવ જનોને, તાડી માતાએ ખ્યાર કીધાં  
 દારૂએ પણ દારૂજ વાળ્યો, ક્ય સહુનાં હરિ લીધાં.  
 આપણી કામમાં સર્વ જનોના, લેખ લખેલા નું એવા  
 મલિન દેખાડો જોશીને કે, લેખ દમારા છે કેવા,  
 અરે ભાઈ એ વેચા જેવડાવવા તો કહે ચાલો પીઠામાં  
 મોત મેયત થયું હોય તો, પણ નહે ચાલો પીઠામાં  
 પરેણા આને તો પણ કહે કે જલ ચાલો એને પીઠામાં  
 મિત્ર મલ્યા કે કહે કે ભાઈઓ, ચાલો આપણુ પીઠામાં.  
 એ પીઠુ તો સહુને વળગ્યું, થયા પીઠાના ચાગ  
 પીઠા માટે તો ઘણાક જણા, ધરખાર મૂકીને નાઠા  
 તાડી અને દારૂ તણા તો સહુ ભાઈઓ અલિષ્કાર કરો  
 તાડી દારૂએ થયા પાયમાલ એને તો કટ પરકરો  
 વ્યસનથી તો અન્યા દિવાના રહ્યું જાન તો નહિ જરી  
 લાજ શરમ તો રહે નહિ ને ન જુએ કાઠની વહુ દીકરી  
 તમ દહને ડામ ખાઓ છે, મુખ ખતો એ હાથે કરી  
 પીઠાખાનું છોડશો નહિ તો, ખુવારી થાશે ભાઈ જરૂરી  
 કરજોડી લલ્લુ કહે છે પીઠુ છોડો દુશ્મન ધારી  
 મુલત્યુક હોય તે માફ કરજો, અલ્પ અુધિ છે મારી

## જ્ઞાતિ બંધુઓને.

અરે મુજબ જ્ઞાતિ બંધુઓ મને તો એજ શીકર લાગી  
 હમારૂં લખાણ વાંચીને, કૃપારો દેખે સહુ ત્યાગી  
 દુનીયા સુધરી આખી, અરે આપણુ હીણુભાગી  
 સહુના લેખ કેવા છે, મને તો એજ શીકર લાગી  
 આપણુ હિંદુના મેટા, હિંદુઓ રાખે છે છેટા  
 આપણો ધર્મ હિંદુનો, છતાં નહિ અડવા દેતા  
 છો ડાહ્યા અને શાણા, બની હાથે તો અજાગી  
 આપણી કામને માટે, મને તો એજ શીકર લાગી  
 વિદ્યા, અને હુનર તમે તો શીખીઆ બારો  
 સમગ્ર વહાણુ ટુપ્યું છે, સહુને લેખે ઉતારી  
 સહુને તસ્દી આપું છું, સુતેલા કુટખે ભાગી  
 રાખાવો છો તમે હાથે, મને તો એજ શીકર લાગી  
 ખરે જો દેવી તુલ્ય છે, તેમાં દેવો અમુલ્ય છે.  
 જે હિંસા કરે તેની, ખરે એ બૂલ મોટી છે  
 અરે નાના અને મોટા સહુ દેખે ત્યાગી  
 પોકારી કહે છે લલ્લુદાસ મને તો એજ શીકર લાગી  
 કાષ્ઠ તો માગતા દડીઆ, પ્રસંગ હોય ઉંચમાં જયારે  
 રાગીતું જમતાં એહું, તમે તો તજશો ક્યારે  
 અજીહું જમતાં બાષ કોની ભૂખ તો ભાગી  
 હળાહળ ઝેર છે તેમાં, મને તો એજ શીકર લાગી  
 લખ્યું મેં જીજ ઓ વ્હાલા, બહુ માની લેખે પ્યારા

ગણાશે લોકમાં સારા, ન આશે ગાંધારા  
 ફરેવો તજશે નહિ તો, બળી ગઈ સદુ વરણાગી  
 છતી આંખે બનેા છો અધ, મને તો એજ શીકર લાગી  
 ષવિત્ર કંકુનો ડીસો, કપાત્રે કરવો બે હોય  
 દુષ્ટ મેંસનો ડાઘો, સદુ કો નાખતે ધોઈ  
 ખતમ હું કરું છું અહીં, લુલની માફ તો મળી  
 કહે છે લક્ષ્મી કરજોડી, મને તો એજ શીકર લાગી.

અરે નિદ્રા દેવને આધીન થએલા બંધુઓ હવે ગદગદ થાઓ  
 અને હળીદ્રતાના ખાડામાં પડી દેડકાં માફક નકામો અવાજ ન કરો.  
 અત્યારે આપણી કેમને મારે કંઈ જાનિમાં ગણાતા મહાત્મા શ્રી  
 મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી તેમજ બીજા દેશભક્તોએ આપણા ઉદ્ધાર  
 તરફ પુરતું લક્ષ આપ્યું છે. અને આપણી ખંડાય જાડી છે, તેમજ  
 પાતાના રંક ભાઈઓ જાણી મદદ કરવા મંડી રહ્યા છે, તેથી આપણે  
 સર્વ ભાઈઓ અને બહેનોએ વીર પુરોનો મોટો ઉપકાર નાનવો  
 જોઈએ અને તેમના પ્રોધનું ચઢણ કરવું જોઈએ.



---

પ્રાપ્તિ કરનાર:—સદ્ગુલામ ભાણાભાઈ.

મુ. વાંઝ પોષ સચીન છલે મુરત.

---

ગ્રાપનાર:—ગોવિન્દજી ડાહ્યાભાઈ નાયક.

શ્રી "અનાવિસ" પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, અમરનપુરી ભાગળ-મુરત.

---



